

פרוטוקול מס. 101

מישיבת ועדת הכספים, שהתקיימה ביום ששי,
כ"ב בתמוז תשל"ד - 12.7.74, משעה 09.30.

(בחל-אביב, בבנק ישראל)

רוכחים - חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
א. אפרח
מ. ארנס
ש. ארליך
י. בדר
י. בן-מאיר
י. גולן
צ. גרשוני
ב.צ. חלפון
ש. לורנץ
א. מלמד
ע. פיינרמן
י.ש. פלומין
ג. פח
ח. קורפו
ד. קורן
א. רונן
נ. קצב
ז. שובל
א. שוסטק
מ. שחל

מזמנים:

יהושע בן-ציון - מנכ"ל בנק א"י-בריטניה
אליהו מירון, עו"ד - היועץ המשפטי של בנק א"י-בריטניה
מר זוסמן - בנק ישראל
מ. זנבר - נגיד בנק ישראל
מ. שפר - מנכ"ל בנק ישראל

מזכיר הוועדה:

א. קרשנר

היועץ הכלכלי לוועדה:

א.נ. פלוג

רשמה:

שולמית פרג

היו"ר י. קרבמן:

אני פותח את הישיבה.

אנחנו נענינו לפניחו של מר יהושע בן-ציון ומר אליהו מירון, שהוא עוזר או נציג בנק בריטניה ישראל, והם יאמרו לוועדה מה שיש להם לומר, אם יהיו אלה דברי הסבר או השגות וכו'. בבקשה.

י. בן-ציון:

כבוד יושב ראש הוועדה, ועדה נכבדה!

בראש לכל אני רוצה להודות לוועדה שנתנה לנו האפשרות להופיע בפניכם ולענות על ההאשמות החמורות שהוצאו נגדנו בשם בנק ישראל. זה עומד בסתירה להתנהגות בנק ישראל, והוא זימן ועדה אצל הנגיד, מבלי לתת לנו האפשרות לומר את האמת שאותה אנחנו יודעים, וברוב זעום הוא הצליח לקבל את צעדיו החמורים.

יתר על כן, חייב הנגיד, בשעה הוא מחלה או משעה מנהל מתפקידו, לזמן לפני כן את המועמד ל"חליה", ולשמוע מפיו מדוע אין לנקוט נגדו בצעד זה אלא אם כן שהצעד הוא כל כך דחוף שהוא לשעת חירום. הנגיד החליט שמצב חירום כזה שרר, אבל הוא היה צריך לזמן את האדם שנפגע. מאותו יום ועד היום, לא זימן או לא הזמין אותי הנגיד כדי לתת לי אפשרות להסביר מדוע אין להשעות אותי מתפקידי.

לפני שאחאר את הדברים, ברצוני לציין כי מתוך העתונות נודע לנו על התפנית הפתאומית לתפוס את הבנק ביום שני האחרון בצהרים ע"י פקחי ישראל, ולנו לא הודיעו עד היום מה הם הגילויים המפתיעים הללו, ולא נחננו לנו האפשרות להפריך אותם ולהסביר אותם.

הגילוי היה בזה שההודעה שלי לד"ר חת ולנגיד לפני שבוע, כי הבנק יזדקק עד יום שני האחרון למשיכת יתר לבנק ישראל בריטניה בסכום של כ-13 מיליון דולר - שהודעתי זו לא היתה נכונה, משום שהסכום האמיתי היה כ-18 מיליון דולר, שאותו היינו צריכים לשלם עד יום ב' שעבר, ומכאן שכל הצהרותי כוזבות ובלתי אמיתיות, וכי רק בדרך של תפיסה ניתן להגיע לאמת ולקבל תמונה נכונה ולהבטיח את נכסי הבנק. אבל מי שגילה את הגילוי המרעיש הזה העלים מהשרים כי לבנק ישראל בריטניה היו באותה עת יתרות מטבע חוץ לזכותו בבנק ישראל, בשווי של קרוב ל-5 מיליון דולר, ועל כן, כדי לשלם 18 מיליון דולר היה הבנק זקוק למשיכת יתר של 13 מיליון דולר. מכאן שלא אני הוא שהעלמתי והטעיתי.

עכשיו, ברשותכם, לתאור של הימים האחרונים: ביום ג' - 2.7.74 - לפני 10 ימים, הוזמנתי לד"ר חת לשיחה, ובה הוא שאל אותי למצב הבנק לאור ההתרחשויות בעולם. אמרתי לו שמורגש מתח, אך באותה שעה אנחנו מחזיקים מעמד ואין לנו צורך בסיוע. המצב היה באותו זמן שהחזרנו מספר של פקדונות שקבלנו מבנקים בחו"ל, אבל עמדנו לקבל פקדונות באותם ימים מאותם בנקים בחו"ל ומבנקים אחרים.

ביום ה' בבקר, ב-4.7.74, כלומר כעבור יומיים, החקשרתי אני אם ד"ר חת, ובאתי אליו, ואמרתי לו שלא קויימו ההבטחות שנתנו לנו ביחס לחידוש פקדונות, או קבלת פקדונות נוספים, ועל כן אנחנו עומדים בפני בעיה של נזילות שתגיע לשלב חריף ביום שני - ה-8 ביולי.

המקובל בעולם הבנקאות הוא, כי כאשר מבקשים פקדון יש לפנות שני ימים לפני מועדו. המועד בו דרוש, ולצורך הישוב שני הימים - אין לוקחים בחשבון את השבת ויום ראשון. כך שתבינו גבירותי ורבותי, כי רק יומיים לפני מועד פרעון של פקדון אנחנו יודעים אם הוא יחודש או לא יחודש.

בהגיע מועדו, מסרתי לד"ר חת כי נצטרך למשיכת יתר של 18 מיליון דולר, וזה היה מה שהיינו צריכים באותו תאריך.

ד"ר חת ביקש ממני לגשת לנגיד, ואז חזרתי והסברתי את המצב לנגיד. לפי הערכתי, אז והיום, אילו היינו מקבלים את הסיוע הזה, שזה אחד הפעילויות שבנק ממלכתי עוסק בהן, הגשת סיוע זמני, סיוע חירום לבנקים שפקדונותיהם יורדים באופן חריף ובלתי צפוי, כי אז היה נמנע המשבר החמור שאנו, לצערי הרב - לא רק אנו - נתונים בו היום. הנגיד אמר שלנו, לבנק ישראל בריטניה, איך הוא מוכן לעזור. עלי להוסיף כי לפני כן אמרתי לנגיד שמשפחת וויליאמס - שהם בעלי השליטה בבנק ישראל בריטניה - מוכנה לשעבד לטובת הבנק, ככיסוי ובטחון לאשראי שיינתן ע"י בנק ישראל, ולכל הפסד שהוא שעלול הבנק לשאת בו - נכסים שבבעלות הקבוצה או בפני המשפחה. יתר על כן, את כל נכסי הקבוצה והמשפחה הזו באשר הם, וששוויים הוא בערך 100 מיליון דולר נטו, אחרי ניכוי כל החבויות לבנק. זאת אומרת, אחרי 39 מיליון דולר.

שווי כל הנכסים שלא משועבדים, או שהם חופשיים, לכיסוי הפסדים, הוא כ-100 מיליון דולר. אז אמר הנגיד שלבנק ישראל בריטניה הוא איננו מוכן לעזור. אבל אם נמכור את הבנק לגוף אחר, הוא יהיה מוכן להושיט עזרה לבנק. הוא הדגיש את הצורך במהירות, ועוד יותר מזה - בסודיות מוחלטת, כי כפי שציינ בצדק - הדלפת העניין החוצה תגרור את כל הנזקים אשר מטרחנו המשותפת הייתה למנעם.

א. מירון:

המועמד המתאים ביותר לרכישת המניות בבנק ראינו את בנק המזרחי, אשר מבחינות רבות הוא קרוב לבנק הזה. הכוונה לבחינת הקליינסורה, ההרכב, וגם משום שבתקופה ממושכת החנהלו מגעים על מיזוג שני הבנקים האלה. כך שהפנייה הראשונה באה לבנק המזרחי, בהצעה שהוא ירכוש את הבעלות, או את השליטה של בנק ישראל בריטניה.

התנאי שהבנק האחר היה בכל מקרה שהוא, ללא כל קשר עם הפקדון, עם הבנק השוויצרי או לא - בשני המקרים, זאת אומרת בין שהעזרה תינתן על סמך הפקדון בשווייץ ובין על סמך נכסים של משפחת וויליאמס, עמד מר זנבר על מכירת הבנק, שכן זו הייתה דעתו מאז ומתמיד. אולם, הוא הסכים לתת את הכסף מיד, מבלי לתכות למכירה הממשית, אם הבנק יהיה מוכן לשעבד את הפקדון שיש לו בבנק השוויצרי. כאן במאמר מוסגר אומר למה בן-ציון לא הסכים לשעבוד: לבנק מסתרי אסור בתכלית האיסור, מבחינת הכללים המקובלים, לשעבד איזה שהוא פקדון לטובת מפקיד מסויים או לטובת מלווה מסויים, כי אז נוצרת עדיפות של מפקיד על פני אחרים. בבנק למשכנתאות מותר להוציא הלוואות עם שעבוד. התנאי והמקובל הוא שמפקיד בבנק יודע שפקדונות אינם משועבדים. (י. בדר: במקרה שהחברה נמצאת בגרעון---) אילו היה בא בנק איזה שהוא בשווייץ, או באמריקה, והיה אומר שמוכן לתת הלוואה בתנאי שאפשר לשעבד פקדון בבנק, אני בטוח שבנק ישראל לא היה מוכן לזה.

מכל מקום, מר זנבר סירב לשעבד את הפקדון בבנק שוויצרי. הסיבה הייתה שמבחינה מוסרית, ומוסרית בלבד, אני מדגיש, הוא לא היה רשאי למשוך את הפקדון הזה מבלי שלוו כסף, והבנק השוויצרי לא יחזירו את כספיהם. הפקדון הזה בבנק השוויצרי ניתן על סמך זה שהוא, הבנק השוויצרי, יוכל להלוות כספים לקבוצות או לחברות וויליאמס, על אחריותו של הבנק הישראלי. במלים אחרות, זה מה שנקרא הסכם נאמנות כזה, שבנק השוויצרי איננו מקבל למעשה פקדון, אלא הוא מעביר את הכסף. הוא רק צנור להעברת כסף ללווה.

במקרה זה, אילו באמת הסכם הנאמנות היה מבוצע כפי שלכתחילה חשבו לבצעו, אז בבנק השוויצרי לא הייתה קיימת כל יתרה שהיא לטובת בנק א"י בריטניה, יש לזכור שהחברות שהיו צריכות לקבל את ההלוואות, היו להן עסקים די ענפים עם הבנק השוויצרי, והוא עשה אתן עסקים במשך תקופות ארוכות. הוא הכיר את הגופים האלה. למעשה, העסקים היו לא רעים. כך שהוא למעשה הלווה את הכסף לחברות, על אחריותו של הבנק השוויצרי, והראייה שלפי הנוהג הבנקאי או לפי הוראות בנק ישראל, כאשר רואי חשבון צריכים לאשר יתרות למאזן, החייבים או הזכאים צריכים

להמציא לרואי החשבון תשובות לשאלון מפורט לגבי סכום היתרה, ואם היתרה היא משועבדת. כך אישר הבנק שהוויצרי שקיימת היתרה, ולא ציין שהיא משועבדת. לכן מבחינה משפטית - אני אומר במלוא האחריות - גם בנק א"י בריטניה וגם בנק ישראל, כאשר יגיע זמן הפרעון של הפקדון הזה בדצמבר, יוכל לדרוש את תשלום היתרה. כמובן, אילו העניינים היו מתנהלים כסידרם, איך לי ספק שהחברות שלוו מהבנק השוויצרי היו מחזירות את הכסף במועדם, ולא היה מתעוררת כל בעיה. ואם לא היו מחזירות, אז בן-ציון היה ממשיך לנהל את הבנק, ולא היה דורש את הכסף מהבנק השוויצרי.

הנגיד אמר כי הוא לא יתן אף פרוטה אלא אם כן הבנק ימכר בפועל. לכן היתה הפנייה לבנק המזרחי מיידית, והוא ניאות. אבל הוא התנה את הסכמתו לקנייה בזה שבנק ישראל או המדינה תערוב לכל הפסד אפשרי. הנגיד אמר בצורה מוחלטת שהדבר איננו ניתן. אולם מה שהוא יכול לעשות הוא, להעמיד לרשות הבנק אמצעים נזילים יותר כדי שיוכל לעמוד בהתחייבויות השוטפות, ובלבד לא לתת ערבות.

ביום ו' מסר לי מישהו שהנגיד רוצה לדבר אתי. זה היה קרוב לצהרנים. התקשרתי עם הנגיד, והוא אמר לי שהוא איננו מוכן להפנות אותי לבנק זה או אחר, מכיון שאז מיד יבואו אליי בטענות בנקים אחרים. לכן שעלי, אני בעצמי, לחפש את הקונה, ואני יכול לפנות למי שאני רוצה. שאלתי אותו, בכל זאת למי לפנות? אמר, למה לא תנסה את בנק יפת מבנק לאומי. מיד התקשרתי לבנק יפת ואמרתי שאני רוצה להפגש אתו בענין מסויים. הוא אמר לי שהוא יודע כבר למה אני רוצה לדבר אתו. "הנגיד אמר לי. אבל אני רוצה להפגש אתו קודם, או לדבר אתו". כעבור 5 דקות התקשרתי שוב, ואז אמר לי שהנגיד בקש שנבוא ביחד אליו.

עלי לציין עוד שביום ה' בערב, כשישבנו אצל הנגיד עם מנהל בנק המזרחי, דרש הנגיד כתנאי מוקדם שמר לנבי - שיש לו זכות חתימה לגבי שעבוד הנכסים - ישלח סלקס לנגיד שמסמך את בן-ציון להעברת השליטה ושעבוד הנכסים, ואכן כך געשה.

ביום ו', בשעה 9 בלונדון, נשלח הטלקס, והוא היה בידי בנק ישראל. כאשר באנו לפגישה הזו - זה היה ביום ו' אח"צ - עם מר יפת ועוזריו של מר יפת, מצאנו שם גם את מר אהרן מאיר מנהל בנק המזרחי, שהוזמן ע"י הנגיד. פתח את הישיבה מר יפת ואמר, שבדרך כלל, ומתמיד, הוא התנגד, ומתנגד למתן עזרה לבנקים מתמוטטים או כושלים, ע"י המדינה. אולם, במקרה מיוחד זה של בנק ישראל בריטניה, ולאור המסיבות הקיימות בעולם של רגישות מיוחדת הוא חושב שזה הכרחי לסייע ולעזור, ובצורה הדיסקרטית, שהדבר לא ייודע, כי אחרת תהיה משיכת ביליון דולר. וכך תהיה סתימת האשראי במטבע ישראלי ע"י חברות כמו צי"ם, אל-על ועוד. לכן הוא מוכן כאן לעזור, ובאופן עקרוני לרכוש את הבנק הישראלי, וגם את האנגלי, בתנאי שבנק ישראל יתן ערבות אפשרית. מר זנבר חזר ואמר שלבנק המזרחי לא יתן ערבות, וגם עכשיו לא. אבל לאחר תקיפה של מר יפת, הוא מוכן לברר עם השרים את הדברים במוצאי שבת. ואז ביקש שאנחנו, מיד, במוצאי שבת נתחיל להכין את רשימת המסמכים, שעבוד והכל, ושהכל ייגמר מיד, ושאתרי זה אחקשר אליו.

השבת יצאה, ובשעה 8 התקשר אלי הנגיד ואמר לי: "למרות שאני הייתי נגד ערבות, אבל אחרי בירור שעשיתי, כנראה ניתן ערבות כפול לממשלה. אם כן, תבוא לבנק ישראל".

ביום ו', לאחר שבנק לאומי הצהיר שיהיה מוכן לקנות את שני הבנקים בתנאי שתתן ערבות, פנה מר זנבר לבנק מזרחי ואמר שאם זה מדובר בקנייה, הרי ש"איך לך הכוח". וגם אותנו שלח. כך שנשאר עם יפת בענין הערבות.

התחלנו לבדוק את המסמכים, והדבר ערך משעה 8 בערב עד אחרי חצות. המפקח על הבנקים בא לראות כיצד מתקדם העניין. לאחר חצות באנו לבנק ישראל, ושם מצאנו את מר יפת ועוזריו בחדר זה. כאשר רק הגענו, יצא אלינו מר זנבר ונראה נבוך במקצת, ואמר לנו שאמנם בנק לאומי מוכן לקנות את הבנק אבל יש לו איזה תנאי קטן והוא, שבנק ישראל יתפוס חחילה את הבנק, ימסור את ניהולו לבנק לאומי, ותוך 10-20 יום יראה

בנק לאומי מה יש בבנק, ולאחר מכן יחליט על הקנייה. משום שזה כאילו קונה חתול בשק. אמרנו, שאם תפיסה אז אין דיסקרטיות, כי כל העניין יוצא החוצה, וכל מה שרצינו הוא לשמור על השם הטוב ומניעת זעזועים. מר זנבר הבין את זה ופה מאד. אז אמר: "אם כך, יש לי הצעה חדשה, שבנק לאומי יקנה רק את המקום הישראלי, ואילו את אנגלי להעביר לחברה של משפחת וויליאמס". אמרתי לו שאנחנו מסכימים גם לכך, אלא שבמקרה כזה שעבוד הנכסים יתייחס רק לנכסים הישראליים, ואילו האנגלים ילכו עם הבנק האנגלי. מר זנבר הסכים לרעיון ונכנס שוב למר יפת, ואחר יצא ואמר שגם הבנק הישראלי, שיודע מה שנעשה בו, איננו מוכן לדרך זו של מכירה, אלא רק ע"י תפיסה ועם ערבות ממשלתית. אמרתי, אם כך, הואיל ומדובר רק בבנק ישראלי, והממשלה מוכנה לתת את הערבות, אז נקרא לבנק המזרחי. וכך, בשעה 3 בלילה הוזעק מר מאיר, והוא הסכים לעיסקה של מכירת הבנק. אז פניתי למר זנבר ואמרתי לו, שבעצם למה לא נפנה לבנק הפועלים, אולי הוא יהיה מוכן לקנות את שני הבנקים. זה היה 4.30 לפנות בוקר. אז אמר הנגיד בכעס "זה מאוחר. אני מוכרח לנסוע לירושלים".

למרות הודעתו זו של הנגיד, התקשרתי

עם מר לוינסון - יו"ר מועצת בנק הפועלים - והוא אמר שהוא מעוניין בעיסקה זו. ועוד אמר כי שבועיים קודם הזמין את מר בן-ציון על אפשרות של עיסקה.

מיד נסענו עם מר לוינסון לירושלים,

למשרד האוצר, כי מר זנבר אמר שיש לו פגישה עם שר האוצר ושר המשפטים. שם מצאנו את מר מאיר של בנק המזרחי, ומר לוינסון אמר כי הוא מוכן לקנות את הבנק השותפות, ואז הוצע להם שיקנו את זה ויקבלו על עצמם 4 מליון דולר עם יהיה הפסד, ואז הם הסכימו, ואז נכנסנו לחדר, ומר זנבר התחיל למנות את חטאי בנק ישראל בריטניה מקדמת דנא - מ-1967, שאף פעם לא היה לו אמון בבנק זה וכו'. מר צדוק שאל מה הן ההצעות, ואז אמרתי: "או לקנות את הבנק הישראלי עם השעב וד של הנכסים הישראליים, או שני הבנקים עם כל הנכסים". אבל אז גם אמרתי כי אני חושב שמבח'נתו של הנגיד, הוא היה צריך להיות יותר מעוניין לקנות את הבנק הישראלי וגם את האנגלי. שאל, למה? אמרתי לו, הואיל וכפי שידוע לי, יש בבנק האנגלי פקדון של בנק ישראל, לכן הוא צריך להיות מעוניין בזה. שאל אותי מר צדוק: מה גודל הפקדון? אמרתי: 30 מליון מארקים לארבע שנים, ב-7%. ושזה מסתיים בשנת 1976. כלומר, הפקדון ניתן ב-1972, באותו זמן שלדברי מר זנבר לא היה לו אמון בבנק זה. אז השרים הודיעו לנו שיתנו לנו חשובה בשעה 2.

כאשר יצאנו מהדלת אמר

זנבר כך: "אתם שומרים על סודיות בנקאית?" אמרתי לו: "כשאני מוסר לשני שרים, אומר ומשפטים, שיש לכם פקדון, אני בטוח שהם יודעים על זה". אמר לי: "אתם חצטערו על כך".

בשעה 2 חזרו השרים עם מר זנבר והודיעו

לנו שמתקבלת ההצעה הראשונה - רכישת הבנק הישראלי, עם שעבוד הנכסים ע"י בנק המזרחי, ושניגש מיד להכנת המסמכים, וזה יובא לאישור הממשלה.

מיד אחרי זה התחלנו כולנו - בנק המזרחי,

היועץ המשפטי ועוד - לעבוד על הכנת המסמכים. בינתיים הגיע מר לנדי מחו"ל, ובמקום לקנות את שני הבנקים, אז רק אחד, וכי היה מדובר על שעבר הנכסים האנגליים. בקשתי ממר זנבר שיעזור לי להסביר את זה למר לנדי, אבל הוא אמר שהוא איננו מוכן לשום דבר, ושיש בזה מעשה "בליקמיל" (blackmail) עם הפקדון ושאננו רוצה שום דבר. (י. בן-ציון: שאלתי מצד מי ה"בליקמיל"?). הוא לא ענה על זה.

כאשר הכנת המסמכים היחה בכל תוקפה, קרא

אותי שר האוצר הצדה ואמר לי בצורה חביבה וידידותית: "אליהו, יש החלטה בממשלה לאשר את העיסקה, אבל בתנאי שבנוסף לנכסים הישראליים אתם תשעברו לצורך הבנק הישראלי גם 49% מהנכסים האנגליים, או שיתפסו את הבנק". אני ממש הזדעזעתי. פנינו למר לנדי. זה היה "שוק" גדול בשבילי. הוא התקשר עם אשתו, והיינו צריכים לתת חשובה. אמרתי שזה דבר חדש

ושצריך לשקול אותו, אבל חוץ שתי דקות היינו צריכים לתת תשובה. בכל זאת הסכמנו לכך ונכנסנו למר זנבר ואמרנו לו כי אנחנו מסכימים.

סיכמנו את העיסקה שאנחנו מוכנים רק לצורך הבנק הישראלי לשעבר 49% מהנכסים האנגליים. בשעה 3 - 3.30 בלילה, אמר מר זנבר שהוא הולך הביתה, שכן הכל מוסכם, אבל אמרתי שאני רוצה כי הפורסט הודעה מוסכמת על דעת הנגיד. כך נוסחה הודעה בעברית ובאנגלית, בו במקום עם מר זנבר, בעקבות מ"מ העברת הבנק האנגלי בידי המשפחה. בערך בשעה 6 בבקר הסתיימו הניסוחים. בדרך לתל-אביב, כבר בשעה 8 הודיעו בגלי-צה"ל שהבנק עומד להרכש, וזה מנע את הרכישה ע"י הממשלה.

זה גרם לי זעזוע גדול. על כל פנים, במשך כל יום ב', בשעה 8.30 התחילו דיונים על נוסח הערבויות, וזה נמשך עד 11 בלילה, ואמרו שגמרנו גם את זה באופן חיובי. בשעה 12 באה ההודעה על התפיסה. הנגיד עד היום לא הודיע לנו על כך, למעשה. אנחנו הזהרנו ואמרנו שבמידה שיקרה דבר כזה של תפיסה, או שאם הדבר הזה ייודע, קיימת סכנה עצומה שירע לא רק על הישראלי, אלא גם על האנגלי. ואמנם כך קרה.

ד"ר חת, לפי בקשתו, זה היה באמצע הלילה, הודיע לי שלאחר שביקר ב"בנק-אוף-אנגלנד" וגם לאחר שיחה עם לנדיי, הוחלט כך, שבנק ישראל יזרים עד שבת 20 מיליון לבנק האנגלי כנגד הרחבת השעבוד לכלל החברות, כי הנגיד ימליץ בפני הממשלה לתת גזילות לבנק האנגלי לפי הצורך - עד 50 מיליון דולר נוספים, כנגד כל שעבוד הנכסים. זו הודעה מוסכמת שקבלתי מד"ר חת אתמול בשעה 2 פחות 10, וזה נעשה על דעת הנגיד, והנגיד צריך עוד לקבל את אישור הממשלה. חשבתי שהיה רצוי שאתם תדעו את זה.

ז. שובל:

אני רוצה לשאול בקשר לפקדות בבנק "פופולר" שזהו בנק עממי מאד. אני שואל להבהרת הדברים כדי שהם יהיו מובנים לכל החברים: למעשה, בנק א"י בריטניה נתן לחברות הקשורות למשפחת וויליאמס הלוואה באמצעות הבנק השוויצרי המשמש לצינור. זו בעצם המהות של העניין. נעשתה הלוואה מטעם בנק א"י בריטניה לחו"ל, באמצעות בנק "פופולר סוויס". זה פחות או יותר המהות של העניין.

אני רוצה להבין: אילו היתה מתבצעת המגירה לפי הדרך שאתם רציתם או כפי שהוסכם עליה עם בנק הפועלים והמזרחי, אז במכירה הזו הבנק האנגלי או שלא היה כלול בכלל, או שבנק הפועלים היה קונה את הבנק. האם בשני המקרים גם יחד, ערבות ממשלת ישראל הבלתי מוגבלת לא היתה חלה על הבנק האנגלי?

(ב) מר צדוק ומר זנבר העלו ויכוח די רציני בקשר לערבות נעלמת ובלתי מוגבלת, והם לא באופן מיוחד נתנו חשיבות בוועדת הכספים או בעתונות. מר קרגמן, חץ לי לומר --- (הינו"ד י. קרגמן: אני לא רוצה שתספר דברים שהיו בוועדה)

זו שאלה להבהרה, כי התקבל הרושם מדבריכם שקשה לאתר את הרכוש הזה שאתם רציתם לשעבר, ולא רק קשה היה לאתר אותו, אלא גם היה קשה להעריך את שווי האמיתי. לכן הייתי אומר, שהם החליטו לפי שהחליטו משיקולים ממלכתיים. לכן הייתי רוצה לשמוע יותר פרטים על הרכוש, כי זה לכאן או לכאן.

י. בן-מאיר:

לפי דבריכם הבנתי שנגיד הבנק שינה את התנאים שהוצעו כשהיה מדובר בבנק לאומי. בנק לאומי היה מוכן לתת ערבות של המדינה, וכאשר עלה על הפרק בנק הפועלים, הוא לא היה מוכן --- (א. אפרת: מה זאת אומרת? אני מוחה על מה שנאמר פה). האם הבנתי נכון, שהנגיד ראה פקדון בנק ישראל כהפרת סודיות? האם זה נכון?

האם לבנק ישראל הייתה ידיעה במשך הזמן אילו חברות מביין לקוחות שייכות לקבוצת וויליאמס? האם ידוע לבנק ישראל אילו לקוחות שייכות לקבוצת וויליאמס?

כמה דברים ביחס לקבוצת וויליאמס: האם יש חברות בליכטנשטיין, ומדוע זה? צוינו חברות בליכטנשטיין - למי הן שייכות?

במה עוסקות החברות שיש להן מפעלים יותר רציניים ושהן הוציאו כספים מהארץ באמצעות קבוצת וויליאמס?

האם בזמן מו"מ שלכם על מכירת הבנק הוזכר ענין התרומה של קבוצת וויליאמס?

מדוע החנגדתם לתפיסה ורציחם מכירה?

אם הנגיד היה נותן את האשראי בשעתו, של 13 מיליון דולר, האם הייתם יכולים לעבור את ה"סערה"?

האם הנגיד קיבל מכם רשימת הנכסים של קבוצת וויליאמס לפיה יכול לעמוד על ערכם? או האם נתחם את זה באופן גלובלי?

ש. לורנץ: מה היה הנזק לדעתכם אחרי ההון העצמי שלכם אם הבנק היה נמכר בהתאם לחכנית לשני הבנקים האלה? ומה הנזק, לפי השערתכם, אחרי התפיסה?

אנחנו שמענו שההון העצמי של קבוצת וויליאמס מגיעה בערך ל-100 מיליון דולר. אני בכל זאת שואל כאן בוועדה: מהו, לדעתכם, הערך האמיתי, נטו, אחרי כל ההתחייבות, של ההון הזה? הרי זה יחגלה בין כך.

כמה חובות של קבוצת וויליאמס למיניהם, הם חייבים לבנק בכל צורה שהיא?

האם אפשר עדיין, אחרי התפיסה, לגמור את עסק המכירה עם שני הבנקים האלה שהיו מועמדים באיזו צורה שהיא? אם כן, כיצד אחם מתארים שזה יהיה?

מ. שחל: נכסים של משפחת וויליאמס שוויים הוא 100 מיליון נטו. האם זה כולל את 49%, או

שזה בתוך השירות עצמו?

לגבי הפקדון של בנק השוויצרי של 38,5 מיליון דולר - אני לא הבנתי מה זה פקדון זה. אני רוצה להבין דבר אחד, שאתם קבלתם את המאזן במרץ, והופיע פקדון כמסוחרר מכל שעבוד. הייתה לכם הנהלה שיכלה להודיע שהדבר הזה לא נעשה.

האם ידוע שבחחילת השבוע החליט בנק לאומי שהוא לא נכנס לעיסקה זו. לפי הסיפור, אינני יודע אם הזמנים הופפים. מהי בנק לאומי החליט שהוא לא נכנס לעיסקה זו?

אמרתם שלבנק המזרחי ובנק א"י בריטניה היו עיסקות. מה הן העיסקות? מה מידת ההשפעה של ההתרחשות של בנק ישראל בריטניה על בנק המזרחי?

ח. קורפנו:
 כאשר נגיד הבנק רצה לתת 13 מיליון דולר
 על מנת להוציא את הבנק ממצוקתו, הוא
 רצה לקנות את ההפקדה של הבנק השוויצרי. מה היה קשה לגייס כספים אלה?

א. שוטטק:
 למה לא גיליתם למפקח על הבנקים כאשר
 בקשתכם את עודף היתרה של 13 מיליון דולר
 שנחוץ לכם 18 מיליון דולר? למה היה צריך אחר כך להגיד לכולם שלא אמרתם
 את כל האמת? כאשר אתה במצב קשה, היית צריך להגיד שקיימת בעיה כזו, ושיש
 5 מיליון דולר, ושנחוץ לך 13 מיליון דולר.

האם הסכמתם על 13 מיליון דולר אלה
 לתת ערבות על הכסף שנמצא בבנק השוויצרי, ורציתם לממש את השיעבוד הזה,
 או לא הסכמתם לתת מלכתחילה שום ערבות על 13 מיליון דולר אלה?

לאחר שגמרתם מבנק הפועלים והמזרחי
 באותו יום, והכל נגמד, האם הממשלה קבלה עליה לשלם את כל ההתחייבויות
 מינוס 4 מיליון דולר?

מתי התגלה הדבר הזה? האם הבנקים
 האלה הזדעזעו והתחרטו על העיסקה הזו, שהיא למעשה עוד 5 מיליון דולר?

האם באמת קבלתם במשך השנה האחרונה
 אזהרות, הוראות, שאתם מתעסקים בעיסקות מפוקפקות? האם במשך הזמן הזה
 ממש קבלתם אזהרה בפיקוח? האם קבלתם אזהרות כאלה שתפסיקו, ושלא מילאתם
 אחרי ההוראות?

צ. גרשוני:
 אני רוצה לשאול, איך נראה בעיניך
 מבחינה משפטית אילו הבנק בארץ היה
 נמכר לבנקים אחרים? האם אתה יכול להוכיח ששום התחייבויות של הבנק
 ישראלי לא היו של הסניף האנגלי כאשר הוא נשאר בידי הבעלים? או כאשר
 הבנק היה נשאר בידי הבעלים גם במקרה זה היה בנק-אוף-אינגלנד מפנה
 התחייבויותיו למדינת ישראל?

א. אפרת:
 אני מוחה על דברים אלה.

הינו"ר י. קרגמן:
 תהיה ישיבת הוועדה, ושם תודיע.

א. שוטטק:
 אנחנו נדרוש עוד ועדת חקירה.

(הרעש גדול עם קריאות ביניים קולניות)

י. גולן:
 אני רוצה לשאול שאלה שאינני בטוח
 אם תרצו להשיב עליה: מה היקף המימון,
 היקף העסקים שאחם ממנתם לקבוצות המשפחה, ישיר ועקיף, ביחס לעסקים אחרים?

היו"ר י. קרגמן:

אני רוצה להבהיר לעצמי נושא מסויים:

הבנקים הישראלים אשר רצו לקנות את הבנק שהיה במצוקה, מדוע הם לא הסתפקו באותם 100 מיליון דולר של נכסים? הרי זה חצי מיליארד ל"י, מדוע דרשו גם ערבות המדינה? אם זה טוב לבנק ישראל, מדוע זה לא טוב לבנק המזרחי? זה לא ברור לי. אני שואל שאלה זו לא על מנת לקנטר.

א. מירון:

השובה לשאלת היושב ראש, משום שמה אחר כך הרבה שאלות נוגעות לאותו עניין:

בדרך כלל, כאשר בנק קונה בנק במצב רגיל, הוא בודק באופן יסודי את כל החבויים והזכויות, ומקבל רשימה של כל החייבים והעסקים שנעשו. במקרה זה אמרו לו: נעשה ונשמע. ולא נשמע ונעשה. אמרו לו מיד לקנות, ללא אפשרות של בדיקה קודמת.

לעומת זה, בנק ישראל ידע יפה מאד את ערך הנכסים שהוצעו כשעבוד, כי רובם המכריע היה משועבד לבנק ישראל. הוא עשה בדיקות יסודיות ע"י מעריכים בלתי תלויים. כך שהוא ידע בדיוק את ערך הנכסים. עד כדי כך, שכאשר נתנו את הרשימה של הנכסים למר זנבר הוא אמר ש"שכחתם נכס אחד", את דירת אלמנת וויליאמס שלא הכנסנו.

בנקים אינם יודעים ולא כלום. לכן אמרתי שפחאום הופיע מר זנבר ואמר שהוא רוצה תפיסת הבנק. הראייה, שהם יודעים את הערך, ומעריכים יותר מאשר אנחנו מעריכים, כך שאחמול בלילה, כאשר ד"ר חת אמר לי שהוא מוכן לתת לבנק האנגלי 20 מיליון דולר רק על סמך הרחבה של שעבוד של 49%. כלומר, שהוא העריך ב-30 מיליון דולר את 49% בלבד. יוצא איפוא שהוא העריך את זה ביותר מ-30 מיליון דולר.

השובה לח"כ שובל, ובמידה רבה גם לח"כ גרשוני: אילו הייתה מתבצעת המכירה בדרך שהוצעה. כלומר, אילו היינו מוכרים רק את הבנק הישראלי, ולא היו מקבלים אחריות לבנק האנגלי - האם היה איזה שהוא חשש שהממשלה הייתה נדרשת לשלם לבנק-אוף-אינגלנד? אני עונה: לא. כי מדובר שמיד הבנק האנגלי יימכר לחברה אנגלית. כלומר, לבעלי מניות באנגליה. כך שהבעלות המוחלטת הייתה בריטיה, ולא ישראלית. היה ניחוס גמור של מגע.

לגבי השאלה, האם היה קשה לאתר את

הנכסים? - כל הנכסים, פרט לגן רחביה שלא היה משועבד, ופרט למה ששייך לאלמנת וויליאמס - כל יתר הנכסים שהיו בידי הבנק משועבדים וידועים לבנק ישראל, כך שלא היה מדובר על איתור.

נשאלנו, האם זה נטו או ברוטו? - כאשר

נתנו את ההערכות, נתנו עם דיסקונט על מכירה מהירה. כך שדברנו על נטו. כלומר, לאחר שיפרע החוב של 29 מיליון דולר, אז מעבר מזה הוא ה-100 מיליון דולר. כל זה כאשר לא נוגעים בהון הבנק שמסתכם ב-25 מיליון דולר. זה הכל נכסים מבחוץ.

האם חל שינוי בהצעה בהנאים שהוצעו

לבנק לאומי לעומת בנק הפועלים ובנק המזרחי? - כן. לגבי בנק לאומי הוצע שתהיה קנייה של שני הבנקים וערבות בלתי מוגבלת. ולגבי בנק הפועלים ובנק המזרחי היה מדובר רק על הבנק ופחות 4 מיליון דולר.

האם מר זנבר ראה בזה שגיליתי את עניין

הפקדון, הפרח סודיות? - כבר אמרתי שלא רץ ראה, אלא כעס, וגם אמר שאנחנו נצטער על כך.

האם לבנק ישראל הייתה ידיעה במשך הזמן,

אילו חברות שייכות לקבוצת וויליאמס בליקטנשטיין ואילו עסקים הם עושים? - יש דיווח חודשי מפורט על כל לקוחות הבנק, על סוגי עסקות שעושים,

יש רובריקה מפורטת של חברות וויליאמס, כולל ליכטנשטיין. יוצא כאילו של חברת ליכטנשטיין זה דבר טמא או פסול.

יש לבנק ישראל כל הפרטים האלה. מדי חודש יש דיווח מדוייק על כל עסקי חברת וויליאמס, ומה שהיא עושה. כולל כל אותם דברים שאמרו - שהן עסקות ספקולטיביות. זה לא כלול ב-100 מליון. אגב, כאשר מדברים על חברות ליכטנשטיין אז בארץ קיימות מאות חברות ליכטנשטיין, כמו מלון "דן" ועוד. המיסוי בליכטנשטיין הוא יותר קטן.

י. בן-ציון: במה עוסקות חברות וויליאמס? - המפעל העקרי של קבוצת וויליאמס הוא של קרן נחום וויליאמס, שנוחזת חרומות.

נוסף לזה הקימונו קרן בח 10 מיליון ל"י, שמיועדת לחמיכה באוניברסיטאות, במילגות לסטודנטים. מר זנבר אמר כי אנחנו מנצלים קרן זו לטובתנו, כלומר, אנחנו גונבים מכספי הצדקה.

נוסף לזה יש מפעל בכרמיאל. זהו המפעל החעשייתי המשוכלל ביותר במדינת ישראל. נחרמו 10 מיליון דולר, וזה בהשפעת מר מירון ובהשפעתו. מפעל זה ייבנה על שטח של 50 מ"ר. המחזור הצפוי שלו הוא 20 מיליון דולר לשנה, ויעסיק 400 פועלים בעיירת פיתוח זו, ומר לויט יקים שיכונים מיוחדים לעובדי מפעל זה.

יש גם מפעל הפער לייצור מנועים. זה יהיה המפעל הראשונה למנועי דלק. מפעל זה יהיה גם כן בכרמיאל. הזכיון לפטנט שמיוצר בארץ הושג ע"י מר מירון. זה בית חרושת למנועים, אשר מרבית הרכב בישראל, כולל צה"ל, נוסע במנועים אלה. זה באזור החעשייה שמעבר לירקון.

סך ההלוואות שקבוצת וויליאמס קבלה עד היום איננו מגיעות למיליון לירות.

מפעל יקבי אליעז - הייצוא שלו הוא כרבע מיליון דולר לשנה.

בית חרושת לייצור קופסאות פח - עם מחזור של 20 מיליון ל"י לשנה. עובדים בבית חרושת זה 350 עד 400 פועלים.

כל המפעלים האלה הם בבעלותם הבלעדית של קבוצת וויליאמס.

חברת "צור" - זו חברה מבוטסת ומבוקרת.

מפעלי בנייה - מגדל נחום בבת ים.

הקבוצה מקווה לפתח באשדוד, בדרום העיר,

על שפת הים.

ועוד פרדס בשטח של 200 דונם, שמר פנחס

ספיר עבד בו לפני 40 שנה.

לגבי השאלה: האם הוצאו כספים ממדינת

ישראל באמצעות החברות? - הכיוון היה חד-סתר, לכיוון השני. חברת וויליאמס השקיעה 40 מיליון דולר יותר מכל משקיע פרטי אחר. איש לא השקיע כמונו במדינת ישראל.

"בן-ציון:

לגבי השאלה, מדוע התנגדתם לתפיסה
 כאשר זה יוחר טוב לקבוצה? - כאשר הנגיד הנכבד, מר זנבר, באחד
 הגלגולים של ההצעות שבנק לאומי מוכן לקנות רק לאחר תפיסה, אז אמר:
 "אני לא מביין אותך, בן-ציון, כי בכל מה שיש לנו בארץ אנחנו מעמידים
 לרשות הבנק הערב, בשעה שבחפיסה אני לא אשלם, וגם ישארו לכם עודף."
 היו לנו עדים - ד"ר חת ומר מירון.

א. מירון:
 לגבי השאלה, האם הנגיד קבל רשימת
 הנכסים? - כן. הוא קיבל ביחד עם

הדירה של מרת וויליאמס.

לח-כ לורנץ - מה הנזק לאחר התפיסה?
 - אילו היה נמכר לשני הבנקים, לא היה נזק. נזק לבנק זה נזק למשפחה
 וויליאמס ונזק לכל מדינת ישראל.

מה הערך האמיתי של נכסי משפחה וויליאמס?
 - אמרתי, 100 מיליון דולר נטו. הודיעו באנגליה שלא יטילו את המסים על
 הנכסים, וזה כבר העלה את הון הנכסים ב-20%.

כמה חובות של קבוצת וויליאמס בכל
 צורה שהיא, לבנק בארץ ובחו"ל, כולל 39 מיליון דולר? - זה 33 מיליון דולר
 לאחר התפיסה אמנם נגרם נזק גדול. גם
 כיום, אילו יבטלו את התפיסה וימכרו את זה, עדיין אפשר להציל הרבה
 הרבה מיליונים.

כפי שידוע לי, בנק הפועלים ובנק המזרחי
 מוכנים לעמוד במכירה אם תבוטל התפיסה ותבוצע המכירה..

האם השווי נטו זה 49%? - דברנו
 כל הזמן על נטו, נטו, נטו.

העניין הזה של פקדון בבנק "פופולר"
 מבחינה מוסרית: לי ידוע מקרה, שבמקרה מסויים בנק ישראל נתן נזילות
 לבנק מסויים, מבלי שתהיה פתקה על כך, עד שלא יחזיר את הכסף.
 מבחינה משפטית זה לא שעבוד, אבל מבחינה מוסרית זה כן.

מה טיב העסקות המשותפות - לא של
 בנק ישראל: זה נעשה עם בנק ישראל, ולא עם שר האוצר.

על בנק המזרחי לא אמרתי שהיו לנו
 עסקות משותפות, אלא דברתי על חוג הקליינטים הקרוב קרבה רעיונית-דתית
 בין הבעלים. חשבנו שזה זיווג טוב.

ח"כ קורפו שאל שאלה, כשרצה הנגיד לתת
 13,5 מיליון דולר, ולא רציתם, למה לא הצעתם ערבות אחרת לבנק? - לבנק
 בשוויצריה לא היינו צריכים לתת שעבוד, כי זה לא היה משועבד. זה היה
 עניין של יום, ואי אפשר לבצע משא ומתן כזה בן יום.

י. בדר:
 אני לא מביין. אתם נמצאים במצב די
 עדין. בנק ישראל דורש מתן 13,5 מיליון
 דולר. לא בצדק גם אוהם 5 מיליון דולר. ואתם אומרים לו שזה לא משועבד,
 ושהם חופשיים. בזה תלוי העניין. מה שאתם אומרים, זה לא מוסבר לי.

כאן יש החחייבות מוסרית והיא מספיקה
שלא יעשו דבר כזה.

א. מירון:

אין דבר של לוכסוס יותר גדול מאשר
שיקול מוסרי.

בדר:

לשאלה, למה לא גיליתם לנגיד על
5 מיליון דולר שזה בנוסף ל-13 מיליון

א. מירון:

דולר?

13,5 מיליון דולר זה פקדונות שמועד
פרעונם הגיע. אבל 5 מיליון דולר שהיו

י. בן-ציון:

לנו בקופה בבנק ישראל - זה דבר אחר לגמרי. אנחנו קנינו מטבע זה,
והוא היה מיועד לחלום בפרנקים צרפתיים. קנינו בדולרים ושלמנו
בפרנקים צרפתיים. באמת שלמנו את הפרנקים הללו ביום ב' לבנקים בפריס.
לא היה לזה שום קשר לפקדונות.

לשאלה, האם ביום שבו הממשלה קבלה על
עצמה התחייבות, חוץ מ-4 מיליון דולר?

א. מירון:

- זה נכון. קבלה רק את ההחחייבות, פרט ל-4 מיליון ושעבוד הנכסים.
למר זנבר ולשרים היה גלוי הכל. הם
הבינו שלא החיחסו לזה.

האם קבלנו אזהרות? - מזה שנתיים
משוחח אתי ד"ר חת על העיסקות האלה,

י. בן-ציון:

ואמר שאנחנו צריכים להגדיל את הבטחונות האלה של העיסקות. אמרתי לו
שיתן לנו את דרישותיו, כדי שאנחנו ניתן לו את השגותינו על כך, ולאחר
שהוא יכריע כיצד לנהוג בזה. עד 15 במאי. כלומר לפני כחודשיים, זימן
ד"ר חת פגישה ואמר, כי רייתם זה נדון בשאלת הטיסות האלה. במטבחות וכו'.
באנו לפגישה, והייתה צריכה להופיע גב' פנרי - מזכירתו של ד"ר חת, והיא
לא באה. לכן הוא אמר שהוא יקרא פגישה שניה לשבוע הבא. אך הוא לא
קרא לשום פגישה.

ב-2 ביולי באתי לפגישה ואמרתי שאני רוצה

לדבר אחר על ה-"פורוורדס" של מטבע זה. אני יכול להרגיע ולומר, כי
במטבע חוץ אין לנו שום שיטת עיסקות. היתה עיסקה פתוחה של מיליון מארק.
אם המארק יעלה, אז הרווחנו; ואם ירד, אז הפסדנו. בקשר לזה אמרתי:
אמור לי מה אתה רוצה, ואני אקבל מה שתגיד.

זה היה לפני כל מה שקרה לאחרונה.

למחרת בבקר מצאתי מכתב שהוא דורש כן וכך, והוא מזכיר בו שאתמול בן-ציון
אישר הכל. זה הכל.

לח"כ גולן ששאל, מה היקף העיסקות שהיו
למשפחת וויליאמס באופן ישיר ועקיף,

א. מירון:

שהבנק מימן? - אמרנו, שטר החבויות הוא 38 מיליון דולר. אבל פה
הוזכרו מאות מיליונים. כאשר קונצ'ס, למשל, "פורוורדס" 100 מיליון מארקים
אז, למעשה, מדובר ב"מרג'ין" שיכול להיות 1%-1½% סיכון. זו עובדה.
כאשר חלה ההדרדרות הגדולה, ה"מרג'ין" היה של 6 מיליון דולר, כך שהסיכון
היה מסו.

תודה רבה לכם.

היו"ר י. סרגסון:

(מר בן-ציון ומר מירון יוצאים מהשיבה)

(מר זנבר - נגיד בנק ישראל - נכנס לשיבה)

היו יריעות בעתון שהחברה
הלאומית לקידוחי נפט מכרה את

מ. ארנס:

זכויותיה בים הצפוני.

ד"ר דינשטיין הופיע בפני הוועדה
לפני כחודש וחצי, ובדיווח על כל הפעילויות בעניני הנפט והאנרגיה - לא
הזכיר את הסכירה הזו. אינני יודע אם הוא העלים בכוונה פרטים אלה.
לכן אני מציע שנקרא את ד"ר דינשטיין לבירור, ובינתיים לומר לו לא
להעביר את העיסקה הזו.

עד כמה שידוע לנו, הוא איננו בארץ.

היו"ר י. סרגסון:

אנחנו נבדוק את הפרוטוקול. על
כל פנים, אני מוכן להעביר את השאלה הזו של ד"ר ארנס לראש המסשלה ולשר
האוצר, משום שכפי שאמרת, דינשטיין איננו בארץ.

אני לא יכול להסתמך על מה שהיה
בעתון. אני חייב לשמוע הסברים בנושא. אם מר דינשטיין איננו, אז יבוא
מי שמסונה עליו, כך שאינני יודע אם ח"כ ארנס צודק או לא צודק.

ועתה לנושא שבו אנחנו דנים: עשיתי
נסיון יחד עם ח"ר ברד, ועוד מספר חברים שראו את ההצעה, שאנחנו נגיע
לסיכום, ורצוי שהוא יתקבל על דעת כל חברי הוועדה.

אני אקרא בפניכם את הצעת הסיכום:

הוועדה רושמת לפנייה את ההסברים
שניתנו לוועדה ע"י שר האוצר, שר המשפטים ונגיד בנק ישראל בדבר הצעדים
שנקטו בטיפול בעניני בנק ישראל בריטניה.

(ב) הוועדה תראה בעין יפה העברת
בנק ישראל בריטניה לבנקים או לגופים אחרים לאחר בירור היקף הנכסים
וההתחייבויות, תוך הגדרה ברורה על מידת ותחומי האחריות של בנק ישראל,
בפרט כמתן ערבויות בהיקף ברור ולא כללי.

(ג) הוועדה תובעת להחיש חוק בנקאות
חדש שיגביר את הפיקוח על הבנקים. הוועדה ממליצה על הכנת חלקי חוק
פרקים-פרקים, לשם חקיקה מהירה.

אני באופן כללי תומך בקטנה של
ההודעה הזו. אני מציע כמה תיקונים

ז. שובל:

קלים, והם:

(א) במקום המלים "הוועדה תראה
בעין יפה", אני מציע לכתוב "הוועדה ממליצה".

כאן הייתי מציע להוסיף את
המלה "בהקדם", או "בהקדם האפשרי", או "לאחר", או "בלי דיחוי".

ז. שובל:

זאת ועוד: בסעיף שבו מדובר על העברת הכסף ישראל בריטניה לבנקים, אני מציע להוסיף "לגופים כלכליים".

אני חושב כי פעמים מדובר על התחייבויות ברורות - זה שמוזכר בפעם הראשונה, אני מסכים. ע"י זה שבסוף כותבים עוד פעם "בהיקף ברור ולא כללי" - אני חושב שכל המוסיף גורע.

הייתי מוסיף משפט באותו מקום שכתוב על ערבות המדינה - "תוך לקיחת בטחונות מדיניים ממספחת וויליאמס".

י. בן-מאיר:
ההצעה הזו באה לסכם פרק מסויים בדיון, כדי להציל את ענף הבנקאות. לכן אני מצטרף לכל התקונים שאותם הציע ח"כ שובל. אבל גם לי יש כמה הצעות ח"קו.

אני מציע, במקום "רושמת לפנייה" לכתוב "הוועדה שמעה".

בסעיף השני בו כתוב על העברת הכסף, אני מציע להדגיש את החשיבות שיש לבצע בהקדם.

כל החוספות במשפט "לפי הגדרה ברורה של ערבויות" - לדעתי, הן אינן מוסיפות. להיפך, הן גורעות. לכן אני מציע לצמצם אותה פיסקה, ולכתוב "תוך מתן ערבויות ברורות של בנק ישראל, וחורף קבלת כל השעבודים של משפחת וויליאמס בחו"ל".

ש. לורנץ:
אני מצטרף להערות ח"כ שובל. הוא צודק. הייתי מוסיף משפט אחד - שבנק ישראל יודיע שהוא עומד מאחורי הבנקים בישראל. ההסבר, לדעתי, מיותר. ומדוע בנק ישראל לא יודיע על כך?

ג. פת:
אני מציע שלא נכניס לסיכום את נושא משפחת וויליאמס, אלא להשאיר לבנק ישראל יד חופשית.

לגבי הסעיף הראשון הייתי מציע לכתוב, "לאור המידע שקבלה הוועדה בימים האחרונים, הוועדה סומכה ידיה על הצעדים של בנק ישראל". שמשפט זה יבוא אחרי המלים "הוועדה רושמת לפנייה".

א. שוסטק:
אני מציע להוסיף - "ומצטער על הטיפול הרעשני שגרם נזק כללי למשק".

אני מציע שנדבר דברים ברורים - "שהוועד רואה בעין יפה את ההעברה לבנק הפועלים והמזרחי". כלומר, לבצע את העיסקה שנפסקה באמצע. העברה לבנקים אלה או לבנקים אחרים.

ע. פיינרמן:
כמה הערות: לסעיף א' אני מציע שיהיה כתוב ש"הוועדה רושמת לפנייה", ולא "שמעה". כי פירוש הדבר שהיא מקבלת.

ע. פיינרמן:

אני עומד על כך, ומציע, שלא יחולו שינויים בנוסח. "שמעה" וכו', זה נוסח של החלשה.

(ב) בסעיף ב' - אני מצטרף להצעה ח"כ שובל. האומרה שיש להבטיח שנכסי הבעלים צריכים להיות משועבדים לצורך זה. אני תומך בזה.

אני גם תומך שייאמר במפורש שאנחנו בעד מכירת הבנק. אבל איננו דורשים "לאחר", ולא "מיד". ודאי ובודאי שאנחנו לא כותבים ולא מכחיבים לבנק ישראל או לממשל ישראל למי למכור, אם לבנק הפועלים, אם לבנק המזרחי, או שניהם יחד.

י. גולן:
אני מבין את הצעת היושב ראש. זהו נסיון של פשרה. לכך אני אומר, ח"כ שוסטק, אם אחה רוצה להכניס את הענין "מצטער" או "לא מצטער", אז אני אכניס דבר הפוך, כי אני לא מצטער.

אני מציע לא לכתוב הוועדה ממליצה, אלא הוועדה שמעה, או רושמת לפנייה. ולא ממליצה על שום בנק. זה ענינם של הבנקים.

אני מציע לכתוב שהערבות תהיה מסוייגת, כי שמעתי מפי שר המיפטים שישבו עם מיטב המשפטנים והגיעו למסקנה שבצורה חוזית זה לא ניתן להיעשות. אבל אם זה ניתן, אז אתמור בזה.

ש. ארליך:
אני מצטער על הצעת שוסטק.
(ב) אני בדעתי של ח"כ פיינרמן.
(ג) אני תומך בהערותיו של ח"כ שובל - לכתוב "בהקדם".

(ד) להבטיח את נכסי הבעלים.
אני מתנגד שיוזכר כאן איזה שהוא שם.
אני מציע שענין הפיקוח והחוק יפורסם. היום האמון של הציבור התערער. אם נכניס את זה, זה יגביר את אי האמון. יש להתחשב עם דעת הציבור. אני בעד חוק ובעד פיקוח, אבל לא לתת לזה פרסום.

צ. גרשוני:
אני מצטרף לסעיף הראשון ולחיקון, ומציע שיהיה כתוב "להעביר בהקדם האפשרי".
אני חושב שעל ענין הערבויות של הממשלה צריך להגיד דבר יותר כללי מאשר נאמר פה, ולא לפרט, כי כאן הוצע לכתוב בקשר לערבויות שייגרם מינימום נזקים למדינה.

אני בעד זה שיהיה פה סעיף, שבסופו אני מצטרף להצעת ח"כ ארליך בקשר להגברת הפיקוח. אם יהיה סעיף כזה על הגברת הפיקוח, אז אציע שיהיה פיקוח על הבנקים בגבולות החוק הקיים. לכך אני מציע שזה יהיה פנימי, כפי שהציע ח"כ ארליך.

ז. שובל:

בענין הערבויות - לדעתי, סעיף זה יכול להביא במבוכה כאשר הכוונה איננה כזו. הודיעו שלגבי שני סוגים של מפקידים הממשלה רואה חובה וכו'. הכוונה למפקידים בארץ ובחו"ל. יש גם מפקידים בינלאומיים, צריך להדגיש את זה, כי עלול הדבר לגרום לפניקה אם לא יודעים את הכוונה לערבויות בלתי מוגבלות.

אני מקבל את ההערה של ח"כ ארליך לגבי הפיקוח. אני חושב, שלא צריך להתייחס לזה.

לגבי עבירות אם היו, שזה יובא ליועץ

המשפטי לממשלה.

היו"ר י. קרגמן:

האם אפשר להחשיד מישהו?

ח. קורפו:

אני חושב שבסעיף הראשון אנחנו צריכים לקרוא להרגעת הציבור. על כן רצוי לומר שכל הצעדים שנעשו ע"י השרים והנגיד נעשו כדי להבטיח את הלקוחות של הבנק.

ב"צ חלפון:

אני מצטרף להצעה האומרת "הוועדה ממליצה".

א. אפרח:

אני תומך בהצעה לכחוב "הוועדה רושמת לפנייה".

אני מקבל את הצעת ח"כ קורפו - שהמשפט הראשון יסתיים על הגנת הציבור. שידעו שזו הייתה כוונת הממשלה. בענין הפיקוח וחוק הבנקאות - שזה יהיה דבר פנימי.

ד. קורן:

אני חושב שההצעות של היושב ראש הן טובות, עם "לאחר" ו"מיד".

אני מציע לקבל את החלק הראשון, ועל החלק השני נדון אחר כך, בעוד שבועיים.

י. בדר:

אני רוצה להגיד לחברים, שאיש מאתנו לא ישיג את כל התקונים שהוא רוצה.

בפרט שהוצעו גם תקונים מנוגדים.

אני לא רואה הבדל אם נכחוב "הוועדה שמעה" או "רושמת לפנייה". אלה הם שני ביטויים שבהם אנחנו משתמשים. "הכנסת שמעה" - אינני יודע אם יש הבדל בענין זה. אבל זה אמור לשני הצדדים.

אם תכחוב "הוועדה ממליצה" או "תראה בעין יפה" - שוב, אינני רואה הבדל. בפרט שזה ענין של הבנק ולא של הממשלה. החוק מבוסס על עצמאות של בנק.

אני לא הייתי מקנא במר זנבר אילו היה לפני שבוע נוחן 13 מיליון דולר. אוי ואבוי לו מה שהיו כותבים עליו

י. בדר:

מי שמחננד לבעיה של חוק חדש, בודאי אינו יודע מה כתוב שם. הדבר החשוב שכתוב שם הוא, הגבלת זכות בנק לתת אשראי ללקוח אחד, בסכום העולה על אחוז של סך נכסים. אני חושב שבמקרה זה, כל המלחמה, הוויכוח, מסביב לבעיה זו הייתה בעצם סביב בנק הפועלים, מה שמתרחש סביב בנק זה, כמו כל הבנקים, הוא היה מוגבל בסכום אשראי של אחוז אחד או שני אחוזים. זה לא היה קורה. כך אני מרגיש.

לגבי כל הדברים האלה, מה יכול בנק לתת ערבויות ואחריות, ומה לא? זה ענין של ניסוח ללא שום ערך. למעשה, הגדרה זו זה מסגרת קיימת בפקוח הבנקאות שאסור לתת ערבות כוללת, ואם תכתוב "ברורה" או "מוגדרת" וכו' - זה רק מלים, כי הבנקים אינם יכולים לתת ערבות כוללת. יש בזה חזק.

אפילו אם יש איזו אמת במה שכתוב בעחונות היום, גם אם זו אמת חלקית, הרי שאני חושש שיהיו עוד דיונים אולי במישור אחר. מוטב שהענין הזה ייגמר טרם שיחגלגל יותר עמוק.

י. בן-מאיר: הייתה מגמה כאן להגיע להצעה של קונצליסוס. האם באמת אפשר להגיע לזה?

היה לי הרושם שהיה רוב בוועדה לגבי המלים "רשמה לפנייה", לכן אני מוכן להוריד את הצעה בענין זה.

לגבי הסעיף השני אני מציע לכתוב "הוועדה ממליצה על העברה וכו', בהקדם". (היו"ר י. קרגמן: אני מקבל את זה). הייתה דעה שלא להכנס לסעיף השלישי, בענין חוק הבנקאות. שזה יהיה דבר פנימי.

הייתה הצעה של ח"כ לורנץ, שהיא חשובה מאד - לעמוד מאחורי המפקידים, כולל הבנקים הישראליים.

הצעתו האחרונה של ח"כ שובל היא - לא להרבות בדיבור לגבי ערבויות וכו' - בסעיף השני. אל תוסיף "החתיבויות מוגדרות", אלא צריכות להיות ערבויות שיביאו מינימום אחריות של המדינה.

היו"ר י. קרגמן: אני רואה שיש חלוקי דעות בענין הפיקוח. אני לא רוצה לומר שלא היה פיקוח. רצייתי לציין, שיגבירו את הפיקוח. אם אחם חושבים שלא צריך את זה, אז נמחוק. אני לא אעמוד על זה.

ע. אמוראי: כדי לסיים פרק זה, אז אנחנו צריכים להגיד ש"הוועדה תידרש לענין חיקוני החוק בשלב יותר מאוחר".

היו"ר י. קרגמן: אני בעד זה שיהיה בירור, ואני מתנגד להצעת ח"כ בן-מאיר ושווסטק. אני בעד זה שיהיה בירור בעד ערבויות מוגדרות. מה זה מיליון דולר - זה מינימום?

ז. שובל: הכוונה שלי לקולא, ולא לחומרא. אם אנחנו מכניסים את ההגדרה המסייגת הזו, אז עד שבנק ישראל יברר את הסכום המדוייק, העבור לדעתי מחצית השנה. אנחנו לא רוצים להגביל את ידיו של בנק ישראל. הם לא יכולים לדעת את הסכום. גם לא בעוד חודש.

לאור הכותרות בעתונות היום, והדברים
הלא-נעימים ששמענו, אני מציע שבסעיף

ג. פת:

הראשון נכתוב "שהוועדה סומכת ידיה על פעולות בנק ישראל". לדעתי,
חשוב מאד שיהיה אזכור כזה.

אני מסכים אתך. לכן אני אומר "הוועדה
רושמת לפנייה". כי "שומעת" זה פחות

היו"ר י. קרגמן:

מ"רושמת".

אם כן, אני מוחק את ענין הפיקוח.
(מ. זנבר: חקיקה כן, ופיקוח לא.) "הוועדה תובעת להחיש את חוק הבנקאות"
(צעקות: מחנגדים) טוב. אני מוריד את זה.

נכתוב "בהיקף ברור" ולא "כללי".

אני מוכן לקבל את זה.

ז. שובל:

להבטיח את כספי המפקדים בארץ ובחו"ל.

ח. קורפו:

"הוועדה רושמת לפנייה את ההסברים בדבר
הצעדים שננקטו בטיפול בעניני בנק א"י
בריטניה תוך דאגה ללקוחות הבנק. תוך מגמה להפסדים מינימליים".

היו"ר י. קרגמן:

מי שאומר שצריך להבטיח את הלקוחות,
פירוש הדבר שמחייב את משלמי המסים,
שכן כך אחם מחליטים לפצות את הלקוחות --- (רעש בחדר).

מ. זנבר:

אני רוצה להסביר לנגיד שהכוונה לומר,
שטובת הציבור עמדה לעיני הממשלה.

ח. קורפו:

לא צריך כלום.

י. גולן:

מספיק לכתוב "דאגה לטובת הציבור".

ז. שובל:

שסעיף א' ינוסח כדלקמן:

ה ו ח ל ט

"א) הוועדה רושמת לפנייה את ההסברים שניתנו
ע"י שר האוצר, שר המשפטים ונגיד בנק
ישראל בדבר הצעדים שננקטו בטיפול בעניני
בנק א"י בריטניה, תוך דאגה לטובת הציבור."

סעיף א' כמוצע בהחלטה - נחקבל

היו"ר י. קרגמן: סעיף ב' - "הוועדה ממליצה על העברת בנק ישראל בריטניה לבנקים או לגופים כלכליים אחרים לאחר בירור היקף הנכסים והתחייבויות, חנך הגדרה ברורה של אחריות בנק ישראל בפרט במחן ערבויות בהיקף ברור ולא כללי."

ש. לורנץ: אני הצעתי שהוועדה ממליצה אם הנגיד הודיע, שהיא רשמה לפני שבנק ישראל עומד מאחורי הבנקים. (היו"ר י. קרגמן: אני צריך לשמוע את הודעת הנגיד) אם כן, נכתוב "ממליצה. אחרי התמוטטות הבנק בגרמניה, היה פחד של התמוטטות בנקים נוספים. לכן ניתנה הודעה. אחרת היו התמוטטויות נוספות של בנקים. אני מציע לציין שבנק ישראל עומד, ויעמוד, מאחורי הבנקים. הדבר הזה נראה לי כנחוץ ביותר.

י. בדר: אני מתנגד.

היו"ר י. קרגמן: אף אני מהנגד למה שאמר ח"כ לורנץ, כי אנחנו צריכים לקיים בירור כדי לדעת מה עשה בנק ישראל כדי להבטיח וכו'. (י. בן-מאיר: למה לא נשמע את דעתו של הנגיד?) הוא הוזמן לישיבה לשמוע את דברי החברים, ואחר כך להשיב עליהם.

ה ו ח ל ט
 סעיף ב' ינוסח כדלקמן:
 "הוועדה ממליצה על העברת בנק ישראל בריטניה בהקדם האפשרי לבנקים או לגופים אחרים, לאחר בירור היקף הנכסים והתחייבויות, חנך הגדרה ברורה של אחריותו של בנק ישראל, בפרט במחן ערבויות בהיקף ברור, ולא כללי."

סעיף ב' כמוצע בהחלטה - נתקבל
 (נמנע - ח"כ שוסטק - 1)

היו"ר י. קרגמן: בשבוע הבא אנחנו נשמע את נגיד בנק ישראל, וזה יהיה בישיבה שלנו ביום א'.

חודה רבה. הישיבה נעולה.